

ONOMASTIKA U RUSKOJ ENCIKLOPEDIJI

Russkaja onomastika i onomastika Rosii, Slovar', glavni redaktor O. N. Trubačev, Izdatel'stvo »Škola-Press«, Moskva 1994, 287 str.

Rječnik *Russkaja onomastika i onomastika Rossii* (Moskva 1994) prvi je u nizu iz tiska izašlih rječnika specijalnih disciplina čiji su članci probni članci akademijskog projekta — *Russkaja enciklopedija*. Polazeći od rezultata teorijskih, povijesno-etimoloških istraživanja i analize bogate onomastičke građe, autori rječničkih članaka, sastavnih dijelova buduće enciklopedije, nude informacije o imenima (toponimima, antroponimima, etnonimima, hagianimima, teonimima, kozmonimima...) u kojima se ogleđaju važniji događaji iz ruske povijesti te socijalno-ekonomski i duhovni razvitak ruskog društva. Tu su i članci o pojedinim onomas-tičkim terminima i kategorijama, te o životu i djelu predstavnika ruske kulture.

Imenu se prilazi kao kompleksnoj sociolingvističkoj oznaci čiji je nastanak uvjetovan izvanjezičnim a oblik jezičnim čimbenicima.

Samom rječniku prethode dva kratka poglavlja: predgovor glavnog redaktora (*Predislovie glavnogo redaktora*; 5-6 str.) akademika O. N. Trubačeva i poglavlje (potisuje ga E. S. Otin) naslovljeno *Russkaja onomastika v Russkoj enciklopedii* (7-11 str). Autori tih uvodnih dijelova upoznaju nas s izborom rječničke građe, koncepcijom rječničkih članaka, ukazuju na suradnju sa stručnjacima drugih znanosti (ponajprije geografima i povjesničarima), koja je nužna zbog sveze imena i samog imenovanog objekta. Ističući nedostatke prijašnjih enciklopedija koji se tiču udjela i obrade onomastičke građe u njima, napominju da su tome razlog često objektivne okolnosti: u vrijeme njihova nastanka onomastika još nije bila samostalna disciplina, a nije bila prikupljena ni bogata onomastička građa koja danas stoji na raspolaganju onomastičarima. U prijašnjim se enciklopedijama premalo pozornosti posvećivalo podrijetlu, postanku i razvoju onomastičkih jedinica, a površna su se tumačenja nerijetko temeljila na legendama i pučkoj etimologiji. Sada se nastoje ispraviti navedeni nedostaci i onomastici i onimiji dati zasluženo mjesto u ruskoj nacionalnoj enciklopediji.

U rječniku koji zauzima 275 stranica (12-287 str.) članci se nižu alfabetnim redom natukničkih oznaka: od *Agan* do *Jarilino* (*Jarilovo*) *pole*. Ispod članka stoji potpis autora kojem može prethoditi (uglavnom uz opširnije tekstove) popis važnije literature i izvora.

Najzastupljenija onomastička kategorja u rječniku jesu toponimi. Oni čine oko 70% svekolike rječničke građe. To je u skladu sa stavom iznesenim u uvodnom poglavlju, a koji glasi: »osnovnoj massiv sobstvennyh imen — onimov, kotoryj dolžen bit' opisan v RE (*Ruskoj enciklopediji*, op. A. F.), očevidno, sostavljajut toponimy, soderžaščie najbolje cennuju i bogatuju etnolongvističeskuju i isto-ričeskuju informaciju« (str. 8). Među toponimima najviše je ojkonima (tip *Nižnij Novgorod*), slijede hidronimi (tip *Ob'*), oronimi (tip *Časovaja gora*), makro-toponimi (tip *Sibir'*) i mikrotoponimi (tip *Millioška*). Pretežnji dio toponimijske građe donosi se u obliku samostalnog rječničkog članka (tip *Belozersk*), a manji dio u obliku kompleksnog članka (tip *Nazvanija gorodov Moskovskoj oblasti*). U tekstu koji slijedi iza natuknice nižu se podaci o najranijoj potvrdi toponima, etimologija danog toponima (katkad i više različitih tumačenja, uključujući i na narodnim legendama temeljenu pučku etimologiju s napomenom o njezinoj znanstvenoj neosnovanosti), objašnjenje morfološke i tvorbene strukture te, postoje li potvrde, dijakronijska i sinkronijska varijantnost imenskog lika.

U usporedbi s toponimijskim, članci u kojima se obrađuju antroponimi i antroponimijska problematika, kudikamo su malobrojniji. U Rječnik su uvršteni osobno ime *Ivan* i prezime *Ivanov* — ruske antroponimijske oznake koje se često upotrebljavaju kao sinonimi za ruskog čovjeka ukazujući na njegovu socijalnu pripadnost. Unatoč tome što osobno ime *Ivan* danas (nekad ga je nosio svaki peti stanovnik ruskog sela) ulazi u »razrjad nečastnyh mužskih imen« smatra se tipičnim ruskim imenom. Sastavni je dio ruske narodne frazeologije (*Ivan da Mar'ja* 'muž i žena, supružnici', *Poltora-Ivana* 'čovjek visokog rasta') i botaničke terminologije (*ivan-čaj*). U svezi s imenom po ocu *Ivanovič* tvori dvokomponentnu imensku formulu koja se upotrebljava u prenesenom značenju (*Ivan Ivanovič* 'netko', 'svaka muška osoba', 'čovjek od ugleda', 'važna osoba', 'politički zatvo-renik', 'stranac koji je dugo živio u Rusiji'). Pridoda li se sintagmi *Ivan Ivanovič* i prezime *Ivanov*, nastali izraz upotrebljava se u značenju 'Rus' ili 'običan čovjek koji se ničim posebno ne ističe'.

Pozornost privlači i članak o ruskim imenima po ocu (*Russkie otčestva*) koji O. N. Trubačev ocjenjuje osobito važnim i dragocjenim jer ta prepoznatljiva sastavnica ruske imenske formule nikad prije nije obrađivana u ruskim enciklopedijama. Autor (S. I. Zinin) poučava čitatelja o osnovnim odlikama te tipično ruske antroponimijske kategorije, o njezinom razvojnom putu koji završava u drugoj polovici 19. stoljeća zakonski propisanom obvezatnošću uporabe u službenoj imenskoj formuli.

Ostavljajući u ovom prikazu po strani mnogobrojne onimijske jedinice vezane isključivo uz rusko područje, istaknut ćemo nekoliko članaka u kojima su opće onomastičke realije ilustrirane ruskom onimijskom građom i kao takve vrlo zanimljive i korisne pri analizi istovrsne građe drugih (neruskih) imenskih korpusa.

Takve su npr. *Ženske imena*, *Russkie narodnye nazvanija vetrov*, *Klički lošadej*, *Russkaja narodnaja astronimija* i *Teonimija drevnerusskaja*. Kratko ćemo se osvrnuti na samo neke od njih.

Članak naslovljen natuknicom *Ženske imena* počinje uvodnim napomenama o izvanlingvističkim razlozima kasne pojave i potvrđenosti imenovanja žena i ženskih imena. Tu su i potvrde različitih imenskih formula ovisno o tome je li riječ o djevojci ili udanoj ženi. Slijedi prikaz evolucije dominantnih modela imenovanja ženskih osoba: 1) u staroruskom jeziku (11-14. st.) žene/djevojke identificiraju se preko muža ili oca (tip *Gl'bovaja Vseslaviča*); 2) srednjorusko razdoblje (15-17. st.) — početak je približavanja dominantnog modela imenovanja žena modelu imenovanja muškaraca (tip *Akilinka Jakovlevskaja žena Kalistratova*); 3) u početnom razdoblju formiranja ruskog nacionalnog jezika (druga polovica 17. st. — početak 18. st.) — osim osobnog imena žene javlja se i 'poluotčestvo' (tip *Evdokija Patrakieva doč' Ivanovskaja, žena Savel'eva syna Hamutnikova*); 4) razdoblje normiranja nacionalnog ruskog jezika završna je faza razvoja imenske formule kojom se identificiraju ženske osobe, a karakterizira je potpuna podudarnost s imenskom formulom kojom se imenuju muškarci (tj. pri imenovanju žena rabi se troimenska formula sastavljena od osobnog imena, imena po ocu i prezimena; tip *Marija Ivanovna Kubareva*). Osim službene imenske formule, u mnogim izvorima iz 18. stoljeća zasvjedočeni su i različiti načini imenovanja žena u neslužbenoj komunikaciji — imenovanje osobnim imenom (tip *Tat'janka*), nadimkom tvorenim od 'famil' nogo prozvanija' muža i sufiksa -iha (tip *Samyliha*) ili kombinacijom tih dvaju načina (tip *Anjutka Isiha*).

Vrlo je zanimljiv i članak naslovljen *Russkie narodnie nazvanija vetrov*. U usporedbi sa standardnim jezikom narodni su govori prava riznica naziva vjetrova. Polazeći od konstatacije da je vjetar vrlo važan čimbenik u vjerovanju Slavena, prateći njegovu ulogu u mitovima i ranokršćanskim vremenima, autor članka upoznaje nas s mnogobrojnim motivima ugrađenim u nazive vjetrova. Tu su nazivi prema strani svijeta (*severjak, južak, vstok, zapadnik*), nazivi motivirani toponimijsko-zemljopisnim orjentirima (*stalingradec, moskovskij, azovec*), nazivi koji se temelje na hidronimima (*angora* : rijeka *Angora*) ili na elementima oro-reljefa (*verhovej, nizovij, gornik*). Iz naziva vjetra dadu se iščitati podaci o njegovoj snazi (*bujnyj, tihovej*), temperaturnim odlikama (*studenyj, teplik*), o tome donosi li padaline (*mokrik, vodjanoj*) ili navješta suho vrijeme (*suhovej*). Bogato nazivlje vjetrova svjedok je duboke i čvrste povezanosti čovjeka s prirodom koja ga okružuje.

Istaknimo i članke *Zoonimika* i *Zoonimija russkaja* te *Teonimika* i *Teonimija drevnerusskaja* gdje definicija i kratak prikaz onomastičkog područja prethodi analizi konkretne onimijske građe, kao i članke *Oronimija Rossije* i *Oronimija russkaja* u kojima je riječ o oronimima neslavenskog podrijetla (finsko-ugarskog,

turskog, mongolskog...), odnosno o oronimima koji se temelje na (slavenskim) ruskim leksemima.

Korisnici buduće *Russke enciklopedije* naići će i na članak u kojem su osnovni podaci o onomastičkoj organizaciji *Toponimičeskaja komissija Moskovskogo filijala Rossijskogo geografičeskogo obščestva* osnovanoj 1959. godine. Njezinom osnivaču i prvom predsjedniku Vladimiru Andreeviču Nikonovu, poznatom onomastičaru koji je ostavio neizbrisiv trag u proučavanju ruske toponimije i antroponimije posvećen je poseban članak.

Iako je razumljivo da svo onomastičko nazivlje ni sva onimijska građa ne mogu biti uključeni u enciklopediju u obliku zasebnih natuknica (što i Trubačev ističe u predgovoru), nisu posvema jasni kriteriji odabira rječničkih (budućih enciklopedijskih) natuknica. Pretpostavljamo da su u rječnik uvršteni samo oni termini, samo one onomastičke kategorije i samo ona onomastička područja koji se u prijašnjim enciklopedijama ne donose u obliku zasebne natuknice, odnosno članka. Kako inače tumačiti uvrštavanje natuknice *Zoonimika* (znanost o zoonimima) ali ne i *Antroponimika* (antroponomastika), *Hidronimika* (hidronomastika)? Postavlja se i pitanje o potrebitosti inkorporiranja upravo u onomastički rječnik članaka o životu i djelu poznatih predstavnika ruske kulture (npr. *Kas'jana Greka* ili *Fedora Klement'eviča Šarapova*) čiji život i djelo nisu neposredno vezani uz onomastiku. Zamjetna je neujednačenost natukničkih likova s obzirom na poredak sastavnica imenske formule: npr. *Fedor Klement'evič Šarapov* (osobno ime+ime po ocu+ prezime), *Nikonov Vladimir Andreevič* (prezime+osobno ime+ime po ocu).

Ovdje istaknute nejasnoće i nedorečenosti, koje možda to neće biti u ukupnosti buduće enciklopedijske strukture, nipošto ne umanjuju vrijednost knjige sastavljene marljivim radom njezinih autora. Ona je poticaj za razmišljanje o hrvatskoj onomastici, hrvatskoj onimiji i onimiji Hrvatske, o udjelu onomastičkih natuknica i načinu obrade onomastičkih članaka u hrvatskoj enciklopediji, o bogatoj još nepopisanoj i neproučenoj hrvatskoj nacionalnoj onimiji.

Anđela FRANČIĆ

Radoslav Katičić
ILLYRICUM MYTHOLOGICUM,
Antibarbarus, Zagreb, 1995.

Zajednička je tema ove knjige Ilirik u antičkoj mitologiji odnosno antičkoj književnosti.

U uvodu autor daje pregled autora i djela antičke književnosti koja sadržavaju podatke o stranim zemljama. Ti su podaci često, premda ne i isključivo, vezani za mit.

Mitologija s jadranskim motivima dio je učene antičke predaje o Jadranskom moru i zemlji Ilira u kojoj se uz legendarnu povijest vežu elementi najstarije grčke mitske slike svijeta, predodžbe mitskog zemljopisa te vijesti najstarijih pomoraca koji su prvi dolazili u jadranske vode.

Pregled počinje početkom grčke književnosti, dakle pojavom Homerovih i Heziodovih epova u okviru epske tradicije koja je čuvala bitne sadržaje mitskog, ali i povijesnog pamćenja. Kritički odnos prema tradiciji donosi u 6. st. pojavu prozanih književnih djela. Među ostalima javljaju se i prva historiografska djela s geografskim i etnografskim podacima. Uvod sadržava i pregled antičke historiografije od Herodota preko helenističkih, rimskih i kasnoantičkih pisaca. Kao izvore znanja o zemljama i narodima autor spominje i tragičare koji su građu uzimali iz mitološke predaje, gramatičare i filologe čiji komentari književnih djela sadržavaju građu iz epske predaje te podatke o zemljama i narodima, a nezaobilazni su i mitografski i geografski priručnici.

Prvo poglavlje nosi naslov *Podunavlje i Jadran u epu Apolonija Rođanina*.

Izdvojeni su dijelovi epa koji sadržavaju izvorne obavijesti, slijedi prijevod grčkog teksta, antičke sholije uz odlomak, a uz svaku sholiju i njezin prijevod. Na posljednjem slijedi autorov komentar, prvo uz tekst, zatim uz sholije.

Učeni ep o mitskom putovanju u Kolhidu i povratku Argonauta iz Kolhide s Crnog mora preko Dunava, od njegovog crnomorskog ušća do drugog, koje se zamišljalo na sjevernom Jadranu, i dalje preko Jadranskog mora i otoka u Grčku, upućuje na predodžbu koju su helenistički geografi imali o našim krajevima, a to je i jedan od najstarijih opisa naših krajeva sačuvan iz antike. Autor je filološki obradio, skupio i komentirao Apolonijeve geografske podatke o Podunavlju i Jadranskom moru uspoređujući ih i sa sekundarnim izvorima.

Pitanja od većeg značenja za historijsku geografiju ilirskog prostora podrobnije su istražena, kao, na primjer, ilirske rijeke i jadranski otoci u mitskom zemljopisu,

porijeklo i analiza antičkih toponima i hidronima (npr. *Ἰστρος*, *Hister*, *Danuvius*; *Κέρκυρα* — *Krkar* — *Korčula* i dr.) Analizirajući način na koji se oni spominju u epu i sekundarnim izvorima, autor iz mitskog zemljopisa izvlači podatke relevantne za historijski zemljopis.

U sljedećem poglavlju pod naslovom *Illyricus fluvius* autor istražuje izvore u kojima se "ilirski rijeka" vezuje za legendu o grobu Kadma i Harmonije i kolšansko osnivanje Pule. Uspoređujući četiri izvora (Apolonija, Kalimaha, Likofrona te komentar iz sholija uz Vergilijeva djela (*Scholia Vaticana*), dolazi do zaključka da se vjerojatno radi o istoj zajedničkoj književnoj predaji koja povezuje za Grke daleke ilirske krajeve s legendom o Kadmu i povratku Argonauta iz Kolhide.

Dok anonimni sholijast i Apolonije ne imenuju rijeku i grad što su ga osnovali Kolšani, Kalimah spominje ime Kolšanskog grada — *Πόλαι* koje je nedvojbeno istovjetno s imenom kasnije rimske kolonije u Istri *Pola*, naša *Pula* ili u starijim potvrđama *Pulj*. Likofron, helenistički pjesnik, spominje i ime rijeke — *Δίσηρος* (*Dizer*).

Autor je razriješio splet književne predaje, ali upozorava da ostaje problem interpretacije realija. Helenistička vijest o ilirskoj rijeci važna je za naše poznavanje mitološkog zemljopisa jadranskih predjela, a njezino nalaženje i utvrđivanje pokazuje važnost raščišćavanja književne predaje iz koje je potekla. Tada se tek mogu njezini podaci upotrijebiti za povijesno istraživanje i rasuđivanje.

Sljedeće poglavlje govori o *Tri starobalkanska nomina sacra*. Pri utvrđivanju prostorne raspodjele imenskih elemenata u starobalkanskoj onomastici i određivanju antroponimijskih tipova ističu se imenske porodice čija prostorna raspodjela ne pristaje niti jednom od utvrđenih imenskih područja. Autor razmatra tri takve imenske porodice: *Bato*, *Bateia*, *Batieia*, *Batelis*; *Kandalos*, *Kandaulas*, *Candalio*, *Candavia*; *Bindho*, *Bindus*. Sve tri imenske porodice imaju atipičnu rasprostranjenost, jer prelaze čvrsto određive granice imenskih područja. Budući da sve tri pokazuju jasnu povezanost s mitom i kultom, moguće je tumačenje atipične rasprostranjenosti kao posljedice religioznog značenja i rasprostranjenosti kulta. Autor smatra da se u prostornoj raspodjeli ovakvih imenskih porodica očituju povezanosti proizašle iz vjerske povijesti, a manju ulogu imaju promjene i pomaci stanovništva te rasprostiranje njegovih jezika. To su *nomina sacra* koja se u domorodačku antroponimiju uklapaju drugačije nego osobna imena.

Poglavlje *Jonije Ilir* bavi se eponimom Jonskog mora. Polazište za to istraživanje legenda je o Joniju Iliru. Dva su izvora koje autor uzima u obzir. Jedan je izgubljeno historiografsko djelo Teopompovo koje citiraju sholijasti uz Apolonija Rođanina, Pindara, Likofrona, Strabona, Servija, Hezihija, Stefana Bizantinca i Eustatija te Strabon. Prema podacima iz sholija Jonsko je more nazvano po Joniju koji je potjecao s otoka Ise (Isa se u jednom natpisu nađenom 1892. naziva

Jonijevim otokom) i koji je bio vladar u predjelima oko Jonskog mora. Jonije, eponim Jonskog mora, uvrštava se u rodoslovlje kao sin Adrije, eponima Jadranskog mora i osnivača istoimenog grada.

Drugi je izvor Apijan koji ga, međutim, stavlja u sasvim drugi legendarni okvir. Kod njega je on sin Diraha, eponima i osnivača grada Dirahija i unuk Pozeidonov te unuk eponima i osnivača grada Epidamna.

U objema predajama Jonije je junak i potomak herojskog roda ukorijenjen u svijetu predočaba grčkih naseljenika. Obje predaje označuju ga izričito kao domoroca koji nije Grk i prema tome barbarin. Činjenica da je kao junak bio štovan u spomenutim grčkim gradovima, baca svjetlo na odnose kolonista sa starosjedocima. Autor smatra da različitost dviju predaja upućuje na sukobljenost Ise i Dirahija u ostvarivanju prevlasti na Jadranskom prostoru.

Sljedeće je poglavlje *Liburnski otoci kod antičkih pisaca*. Naziv *Liburnski otoci* veže skupinu Jadranskih otoka za narod i zemlju Liburna, što upućuje na pretpostavku da se radi o Zadarskom području, jer je kraj između Zrmanje i Cetine bio područje tog naroda. U odlomku se interpretiraju vijesti o Liburnskim otocima i utvrđuju razlike među razdobljima i strujama književne predaje.

Na temelju antičkih izvora: prvog spominjanja Liburnskih otoka kod Teopompa (čije djelo spominju Pseudo-Skimno, Strabon i Stefan Bizantinac), podataka iz Apolonija Rođanina, Dionizija Periegeta, Strabona te Plinija promatra se upotreba naziva Liburnski otoci kod starih pisaca. Podaci koji stoje na raspolaganju pokazuju razvoj zemljopisnog znanja i razvojni put što ga je u starini prošao taj zemljopisni naziv. Tako za razliku od Teopompa, koji u Liburnske otoke ubraja sve Jadranske otoke uključujući Lastovo, Strabon, osobito Plinije, pokazuju veći stupanj zemljopisnog znanja ograničavajući sadržaj zemljopisnog naziva Liburnski otoci na Zadarski i Šibenski (Strabon), odnosno samo Zadarski arhipelag (Plinije).

Poglavlje *Illyro-Apenninica* bavi se tragovima povezanosti dviju obala Jadrana u antičkoj književnosti. Razmatraju se mitografski podaci učene rimske književnosti o drevnom ilirskom naseljavanju u Apuliji, ostaci drevnih italskih predaja koje su uklopljene u legendarnu povijest sastavljenu prema helenističkim uzorima. Rimski pisci bilježe predaje o ilirskom porijeklu eponima južnoitalske Daunije, dolasku Ilira u Apuliju, o Japigu, Dauniju i Peuktiju koji su stigli u Italiju i istjerali Auzonce, o ilirskim doseljenicima i o dvanaest naroda koji potiču od njih. Zanimljivu vezu između imena italskih Japiga i balkanskih Japoda uspostavlja Hekatej. Međutim, osim mitografskih podataka i jedan autentični tekst svjedoči o prisutnosti kompaktnih skupina stanovništva s istočne strane Jadrana. Iguvinske ploče, umbrijski spomenik s obrednim propisima, spominje i etničku skupinu *Iapuzkum numen*. Taj umbrijski naziv odgovara izrazu *Iapudiscum nomen*, ako je prenesen u glasovni oblik latinskog jezika. To, prema autorovom mišljenju, nije

ništa drugo nego italska inačica japodskog imena pa je, prema tome, u staroj Umbriji, u gradu Iguviju bilo u starini Japoda.

Na kraju odlomka autor govori o tragovima najstarijih etničkih dodira koji su ostavili tragove i u onomastici, odnosno toponimiji i antroponimiji dviju jadranskih obala.

Tema sljedećeg poglavlja su *Enhelejci*. Vijesti o narodu Enhelejaca važne su za stariju povijest Ilira. Istraživanje se temelji na vijestima o tom narodu koje je čuvala grčka književnost u legendarnim predajama i mitova. Autor daje pregled vijesti o Enhelejcima počevši od nastarije poznate vijesti o Enhelejcima kod logografa Hekateja (6. st. pr. n. e.), nastavlja podacima kod grčkih i rimskih povjesničara, geografa, dramatičara i pjesnika, a završava i jednim bizantskim svjedočanstvom (Ivana Ceca, gramatika 12. stoljeća). Najstarije vijesti Enhelejce spominju kao stanovnike Beotije, razlikuju ih od Ilira, a kasniji ih izvori uvrštavaju u Ilire.

Enhelejci su vezani za mit o grčkom junaku Kadmu, legendarnom osnivaču Tebe i načelniku njezina kraljevskog roda. Osobito je zanimljiva legenda o Kadmu i Harmoniji, njihovom boravku kod Ilira i pretvorbi u zmije, što se povezuje s kultom zmije na Jadranu. U tom je smislu svakako zanimljiv i podatak o etimologiji imena Enhelejci (grčki *ἔγγελος*, latinski *anguilla* — jegulja). Cilj je ovog odlomka razmatranje i usklađivanje vijesti o Enhelejcima te skupljanje i sređivanje tekstova. Nije do kraja utvrđeno koliko legendarne grčke predaje govore o stvarnoj vezi između Tebe i Jadrana i imaju li historijsku podlogu. Rješavanje tog pitanja može pridonijeti točnijoj lokalizaciji i utvrđivanju etničke pripadnosti Enhelejaca.

Poglavlje *Antenor na Jadranu* daje analizu legende o Antenoru, trojanskom junaku koji je, preživjevši trojanski rat, prema legendi osnovao grad Patavij (Padova) i tamo vladao Venetima. Bitne elemente legendarne predaje o dolasku Antenora na ilirsko more do ušća rijeke Timav iza kojeg je osnovao grad, iznosi Vergilije, a analiziraju se i mnogi drugi izvori te razne verzije legende o trojanskom porijeklu Veneta. Spominje se i problem sličnosti imena Jadranskih Veneta i maloazijskih Eneta (koji su se prema mitu pridružili Antenoru i pošli s njime na Jadran pošto su bili istjerani iz svoje domovine Paflagonije). U novije se vrijeme istraživači slažu da je to najvjerojatnije stari indoeuropski etnonim koji je migracijama raznesen po prostoru od Baltičkog mora do ušća Pada, središnjeg Balkana i sjevera Male Azije.

Za priču o Antenoru nije lako naći zemljopisnu i povijesnu podlogu, ali autor smatra da je možda treba tražiti u nastarijoj egejsko-anatolijskog plovidbi prema zapadu u kasnomikensko doba.

Poglavlje *Diomed na Jadranu* započinje opisom naše obale u Prirodopisu Plinija Starijeg. Spominju se Pola, Iader, Salona, Solta (*Colentum*), zemlja Tariota, i njihov grad Tariona, zatim Diomedov rt ili poluotok Hilida i na kraju Tragurij.

Poluotok Hilida (prema predaji na njemu je živio narod Hili čije su ime grčki pomorci povezali s imenom Heraklova sina Hila) identificira se s dijelom obale između Šibenika i Splita na kojem leže Primošten i Rogoznica, na njegov najistaknutiji rt, danas Rt Ploče. Taj se rt zvao u starini po Diomedu koji se u pričama o trojanskom ratu javlja kao jedan od glavnih ahejskih junaka.

Uspoređuju se dalje razne verzije legendarne predaje o Diomedu i tragovi koje je ona ostavila na Jadranu. U nekim verzijama legende o Diomedu analiziraju se i sistematiziraju religiozni i kulturni elementi (poglavito kult plodnosti) iz kojih se, prema autorovom mišljenju, Diomed prepoznaje kao indoeuropsko božanstvo plodnosti, ali se u tim legendama svakako radi i o spoju grčke i italske (apulske i venetske) tradicije.

Heraklov sin Hilo na Jadranu poglavlje je u kojem se analizira književna predaja helenističkih pisaca (Timej, Apolonije, Eratosten, Apolodor) s podatkom o Hiličkom poluotoku na kojem stanuju Hili. Njih je prema predaji tamo naselio Heraklov sin Hilo po kojem su dobili ime, ali su se oni s vremenom pobarbarili. To je primjer tradicije koja domorodačkom narodu s istočne obale Jadrana pripisuje grčko podrijetlo, a ono se obrazlaže mitološki, uvrštavanjem u legendarno rodoslovlje.

U poglavlju *Azopova kći Kerkira na Korčuli* razmatraju se proturječnosti vezane za eponim otoka Kerkire (Krf). Naime, mit o Kerkiri, kćeri boga rijeke Asop koja teče u blizini Korinta, svi dostupni antički izvori vežu za otok Krf, osim Apolonija Rođanina koji nimfu Kerkiru povezuje s Crnom Kerkirom (Korčulom).

Ova će knjiga akademika Katičića pomoći, kako sam kaže, onima koji su manje upućeni u antičku književnost ili lošije opremljeni izvornim tekstovima, a bit će nezaobilazan prilog za onomastička istraživanja hrvatskih krajeva.

Sanja PERIĆ GAVRANČIĆ